

NEUCHÂTEL CUMHURİYETİ VE KANTONUNUN ESASLARIVE PRENSİPLERİ

NEUCHÂTEL

*«Neuchâtel Kantonu demokratik, laik, sosyal
ve temel hakları güvence
altına alan bir cumhuriyettir».*

 ne.ch

RÉPUBLIQUE ET CANTON DE NEUCHÂTEL

BİR BAŞKA KANTON YA DA ÜLKEDEN GELEREK NEUCHÂTEL KANTONUNA YERLEŞİYORSUNUZ. YA DA BU KANTONDA YAŞIYOR VE YENİ GELENLERİ AĞIRLIYORSUNUZ. YAŞAMAYI SEÇTİĞİNİZ DEVLETİN TEMEL İLKELERİ NELERDİR? 24 EYLÜL 2000 TARİHLİ NEUCHÂTEL ANAYASASININ BİRİNCİ MADDESİNDE İFADE EDİLDİĞİ BİÇİMDE "TEMEL HAKLARI GÜVENCE ALTINA ALAN DEMOKRATİK, LAİK VE SOSYAL CUMHURİYET" NEDİR?

GİRİŞ

İsviçre ve Neuchâtel kantonu, İsviçre'nin diğer kantonları gibi, kaynağını bu ülkenin tarihinden ve daha genel anlamda modern devletler ve insanlık tarihinden alan belirli değerlerin ifadesi olan yasal prensiplere dayalı devletlerdir. Bu değerler 24 eylül 2000 tarihli Neuchâtel anayasasının birinci maddesinin 1. bendinde özetlenerek dile getirilir:

BU BİLGİLER NEDEN GEREKLİ?

Bir devletin temel ilke ve prensipleri genel olarak, açık hukuki kurallar biçiminde yasalarda yazılıdır ve bu kurallara İsviçreli ya da yabancı herkesin uyması beklenir.

Bu ilkelerin kabul edilmesi konusunda hiçbir yasal zorunluluk olmamakla birlikte, örneğin Neuchâtel gibi bir devletin işlerliğini sürdürebilmesi için nüfusun büyük bir çoğunluğunun bu ilkeleri tanıması, uyması ve bunları savunmaya hazır olması gerekir.

« *Neuchâtel kantonu demokratik, laik, sosyal ve temel hakları güvence altına alan bir cumhuriyettir.* »

Başka bir deyişle, Neuchâtel kantonunun kendi sakinlerine özgürlükleri ve temel hakları garanti eden bir devlet (liberal devlet) halkın iradesini beyan ederek yönetime katıldığı bir devlet (demokratik devlet)

vatandaşlarına sosyal güvenceler sağlayan bir devlet (sosyal devlet) devlet dininin olmadığı, buna karşılık din özgürlüğünün egemen olduğu bir devlet (laik devlet) olduğu anlamına gelir.

Ne İsviçreli ne de yabancılar için bu ilke ve değerleri kabullenme zorunluluğu yoktur, ama yabancı ya da İsviçreli herkes elbette İsviçre yasalarına ve hukuki kurallarına uymak durumundadır. Federal mahkemenin açıkça altını çizdiği gibi: "İsviçre'de yaşamakta olan diğer ülkelerin vatandaşları da İsviçre vatandaşları ile aynı yasal düzenlemelere tabidirler. Bununla birlikte,

farklı kültürel çevrelerden gelmiş olmaları nedeniyle onları, hayat tarzlarını İsviçrelilere uydurmaya zorlayan hiçbir yasal yaptırım yoktur".

Bu değerleri kabullenmek için yasal mecburiyetler olmamakla birlikte, böyle bir devletin ve böyle bir toplumsal yapının işleyebilmesi için, nüfusun büyük bir bölümünün bu değerleri tanıması ve onlara uyması gerekir. Bu değerlerin savunulması ise her bireyin kendi özgür sorumluluğuna bağlıdır.

Elinizdeki broşür, bu ülkenin, kendisini tanımladığını düşündüğü liberal, sosyal, demokratik ve laik devletin temel ilkelerini göstermeyi ve açıklamayı amaçlamaktadır. Kantona yerleşmekte olanlara, ama bu kantonda yaşayan ve yeni gelenleri ağırlayacak olanlara da bu devletin kurucu değerlerini tanıtmayı da istemektedir.

NEUCHÂTEL KANTONU VE CUMHURİYETİ NASIL TANIMLANIR?

Liberal, demokratik, sosyal ve laik bir devlettir.

Bu da, halkına özgürlükleri ve temel hakları garanti ettiği, halkın yönetime katılımını sağladığı, bütün vatandaşlarına sosyal güvence sağladığı ve bir devlet dinine sahip olmadığı ve din özgürlüğünü güvence altına aldığı anlamına gelir.

«*Bir liberal hukuk devleti temel özgürlükleri güvence altına alır.*»

LİBERAL DEVLET TANIMI

Bir liberal devlette birey, devletin « temel haklar » biçiminde adlandırarak hayatiyet kazandırdığı ve bir bağımsızlık ve özgürlük alanı olarak tanıdığı sosyal organizasyonun merkezinde yer alır.

- Bu « temel haklar »ın merkezinde de birey haklarına temel oluşturan ve en önde gelen bir hak bulunur, **insanlık onuru**.
İnsanlık onuru, insanca olmayan ve aşağılayıcı bir uygulamaya uğramama hakkı, herhangi bir eşya gibi değil, insan gibi muamele görme hakkıdır. Bu hak bireysel özgürlüğün dokunulmaz özünü temsil eder ve bireyi, örneğin, insanlık dışı, acımasız muamelelere ve işkenceye karşı korur.
- İnsanlık onurunun etrafında, bütün diğer « temel haklar » farklı kategorilere bölünür : **özgürlük** (bireysel özgürlükler, haberleşme özgürlüğü ve ekonomik özgürlükler), **hukuk devleti güvenceleri** ve **sosyal haklar**.
- Bu « temel haklar »ın farklı kategorilerini kısaca tanımlamadan önce, hatırlatmak gerekir ki bu haklar, özellikle özgürlüklere ilişkin olanlar, koşulsuz ve mutlak değildir. Devlet – bazen zorunlu olarak – bunları kısıtlayabilir. Bunun nedeni, farklı bireysel özgürlüklerin kendi aralarında bir çelişkiye yol açabilmeleri durumudur (birilerinin ifade özgürlükleri, örneğin, başkalarının inanç özgürlükleri ile çatışabilir). Öte yandan, kamu yararı ile bireysel özgürlükler arasında bir çelişki ortaya çıkabilir: toplumsal hayatın gerçekleşebilmesi için bireysel özgürlüklerin mutlak bir değer olarak anlaşılması gerekir (örnek olarak, kamu sağlığının gerekleri, okullarda zorunlu aşı uygulanmasını ve sağlık kontrollerini kabullenmemizi gerektirir). Görüldüğü gibi bu özgürlüklerin sınırlandırılmasına yol açan ve « kısıtlamalar » olarak adlandırılan bir mekanizma da vardır. Ama bu « kısıtlamalar » çok sıkı koşullara bağlıdır. Bütün kısıtlamaların özellikle açık yasal dayanakları olmalıdır, kamu yararınca haklı görülmelidir, ya da başka bir temel hakkın savunulması kaygısını taşımalıdır ve amaçladığı hedef ile sınırlı tutulmalıdır.

ÖZGÜRLÜKLER

Kişiyeye has özgürlükler, örneğin yaşama, kişisel özgürlük ve evlenme haklarını, dil ve din özgürlüğünü içerir.

Evlenme hakkı örneğin bütün yetişkinlerin evlenme haklarını ve evlenecekleri kişileri seçme haklarını güvence altına alır. Dolaylı olarak, birlikte yaşama hakkını da güvence altına alır. Bununla birlikte anayasa sadece tek eşliliği korumaktadır. İki eşlilik ya da çok eşlilik İsviçre gelenek ve göreneklerine aykırı olduğu için yasaklanmıştır. Ayrıca evlenme hakkı ile sadece bir erkekle bir kadının birliği güvence altına alınır. Bununla birlikte eşcinsel çiftler, beraberliklerini « *partenariat* » (ortak yaşam) statüsüyle resmi kurumlarca kayıt altına aldıkları olanağına sahiptirler.

LİBERAL HUKUK DEVLETİ NEDİR?

Başta insanlık onuru olmak üzere bireylerin temel haklarını, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelere maruz kalmama hakkını güvence altına alan, onları işkenceye ve bütün diğer acımasız uygulamalara karşı koruyan bir devlet liberal hukuk devletidir.

ÖZGÜRLÜKLER TEMEL HAKLAR MIDIR?

Evet. Sözkonusu olan yaşama, bireysel özgürlük ve evlenme hakları, dil ve din özgürlükleri gibi kişiyeye has özgürlüklerdir ; düşünce özgürlüğünü, ifade özgürlüğünü ve haberleşme özgürlüğünü kapsayan iletişim özgürlükleri ; dernek kurma, toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü ; son olarak da, ekonomik ve sendikal özgürlüklerdir.

ÖZGÜRLÜKLER KISITLANABİLİR Mİ?

Devlet bunu yapabilir çünkü bazı özgürlükler birbirleri ile çatışma halindedirler.

Örneğin bazı bireylerin ifade özgürlüğü, bazı durumlarda, başka bireylerin inanç özgürlükleri ile çatışabilir. Devlet, birey özgürlüğü ile kamu yararının çatışması durumunda da özgürlükleri kısıtlayabilir. Bütün bu kısıtlamalar her halükarda yasal bir dayanağa sahip olmalı ve kamu yararını gözetmelidir.

LİBERAL DEVLET ÖZGÜRLÜKLER (DEVAMI)

Diğer bir örnek olarak dil özgürlüğü, bütün bireylerin başkaları ile ilişkilerinde, mesleki ve özellikle kişisel ilişkilerinde sözlü ya da yazılı olarak (ya da işaretler dili ile) kendi dillerini ya da istedikleri bir dili kullanmalarını güvence altına alır. Bireyler arasındaki bu ilişkilerde devlet, ilke olarak kullanılan dilin seçimine müdahale etmez. Buna karşılık, bireylerle devlet arasındaki ilişkilerde devlet, kendisinin bireylerle ve bireylerin kendisi ile iletişimini sağlamak üzere bir ya da daha fazla resmi dil(ler) tespit edebilir. Dil özgürlüğü resmi kurumlarla ilişkilerde herhangi bir dilin kullanımına ilişkin genel bir hak sağlamaz, bu durumda prensip olarak dil özgürlüğü değil, resmi dil(ler)e ilişkin yönetmelik geçerlidir.

İsviçre'de Konfederasyonun resmi dilleri almanca, fransızca, italyanca ve bu dili kullanan bireyler için de romanche dilidir. Neuchâtel kantonunda resmi dil fransızcadır. Federal yabancılar yasası, entegrasyon amacı ile ve yabancıların « toplumla kaynaşması, İsviçre'deki yaşam tarzını benimsemesi ve özellikle bir ulusal dili öğrenmesi » öngörüsü ile dil özgürlüğüne bir kısıtlama getirir. Bu çerçevede Konfederasyon, kanton ve belediye yönetimleri dil öğrenimini özendirirler. Ayrıca bir oturma izni ya da kısa süreli izinler, bir dil ya da entegrasyon kursuna katılım eşliğinde verilebilir. Bu prensip, aile birleşimine ilişkin izin verilmesi sırasında da uygulanır ve yetkili kurumlar oturma ve çalışma izninin verilmesinde ve özellikle geri gönderme, yurtdışına çıkarma veya İsviçre'ye giriş yasağı koyma kararlarında takdir yetkilerini kullanırlarken entegrasyon düzeyini ve ulusal dillerden birini kullanabilme düzeyini dikkate alırlar.

İletişim özgürlükleri özellikle düşünce ve ifade özgürlüğü, haber alma hakkı, dernek kurma, toplanma, ve gösteri yapma özgürlüklerine indirgenbilir.

Örneğin, dernek kurma özgürlüğü, başka bir deyişle ortak bir amacı hedefleyerek örgütlenmiş gönüllü bir birliklik oluşturma (ya da sonlandırma) hakkını güvence altına alır. Bu özgürlük ayrıca her bireyin bir derneğe katılma ve üye olma ve tam tersi katılmama ve terketme hakkını da kapsar.

Bununla birlikte dernek kurma özgürlüğü sadece yasalara aykırı karakter taşımayan dernekleri yani, amaçları (veya araçları) hukuki düzenle çatışmayan (örneğin şiddeti öven veya uygulayan ya da devlet için tehdit oluşturan dernekler) dernekleri korur. Dernek kurma özgürlüğü ayrıca yukarıda belirtilen koşullarda, örneğin bir derneğin faaliyetinin kamu sağlığı ve moral değerleri ile çatışması durumunda (mesela üyelerinin sağlığını tehlikeye atan bir tarikat) kısıtlanabilir.

Son olarak *ekonomik özgürlükler* mülkiyeti, ekonomik ve sendikal özgürlüklerini güvence altına alır. Mülkiyet ve ekonomik özgürlükten yabancıların tümü yararlanamaz. İsviçre'deki oturumlarının niteliğine bağlı olarak belirli şartlar dahilinde bu güvenceye sahip olurlar.

HUKUK DEVLETİNİN GÜVENCELERİ

Bu farklı özgürlüklerin yanısıra, kaynaklarını insan onurundan alan **hukuk devleti güvenceleri**, devlete bireyler karşısında belirli bir biçimde davranma yükümlülüğü getiren kurallardır. Örnek olarak, özellikle eşit muamele ve ayrımcılığın yasak olması anılabilir.

Eşit muamele ve ayrımcılığın yasaklanması prensipleri devletten benzer olanlara aynı biçimde, benzemez olanlara da farklı biçimlerde muamele edilmesini talep eder ve ona somut bir dayanağı olmaksızın ayırım yapmayı yasaklar. Uygulama farklılığı, bu prensibi ihlal eder ve haklı bir gerekçeye ya da hiçbir akla yatkın nedene dayanmazsa ayrımcılıktır. Özel olarak kadın ve erkek eşittir, aynı haklardan yararlanırlar ve eşit bir biçimde muamele görmelidirler. Yalnızca annelik nedeni ile farklı muameleyle izin verilebilir, hatta bu zorunludur da.

SOSYAL HAKLAR

Son olarak **sosyal haklar**, devlet tarafından bireylere bazı yardımların yapılmasını garanti eder (aşağıda sosyal devlet başlığı altına bakınız)

- Bütün bu hak ve özgürlüklerin birlikteliği – ki liberalizme de kaynaklık ederler- çoğulculuğu yani politik, kültürel, dini inanç ve düşüncelerin ve sosyal davranışların **çoğulluğunun ve çeşitliliğinin** tanınmasını ve kabulünü öngörür.
- Bu çoğulculuğun kendisi de politik sistemi etkiler ve liberal **demokrasinin** temelini oluşturur.

DİĞER HAKLARDAN HANGİLERİ GÜVENCE ALTINDADIR?

Eşit muamele prensibi, ayrımcılığın yasaklanması ve devletin bazı yardımlarını garanti eden sosyal haklar, insanlık onuruna saygı gereği vazgeçilmezdirler.

"Demokratik bir devlette iktidar halka aittir."

DEMOKRATİK DEVLET NEDİR?

İktidarın halka ait olduğu bir devlettir. Halkın parlamentoya ve hükümete kendi temsilcilerini seçtiği temsili demokrasi rejimi ile, halkın inisiyatif ve referandumlarla fiilen müdahil olabildiği doğrudan demokrasiyi birbirinden ayırdetmek gerekir. İsviçre ve Neuchâtel bunun örneğidir.

KİMLER POLİTİK HAKLARA SAHIPTİR?

Bu haklar vatandaşlara tanınmıştır. Çoğu ülkede yabancılar vatandaşlık haklarından yoksundurlar. İsviçre'de federal düzeyde sadece 18 yaşını doldurmuş olan isviçreliler bu haklara sahiptirler. Ama Neuchâtel kantonu 2000 yılı anayasası ile bu hakları belirli kategorilerdeki yabancılara şamil olacak biçimde genişletmiştir.

DEMOKRATİK DEVLET TANIMI

Demokratik devlet, halkın, daha açık bir deyişle vatandaşların devletin kurumsal yapılanmasına ve yönetimine aktif olarak katıldığı bir devlettir.

- Bu katılımın yoğunluğuna ve niteliğine göre **temsili demokrasi** ya da **doğrudan demokrasi** olarak ayırılır.
Temsili demokrasi rejiminde halk kendi adına hareket edebilen temsilcilerini seçer; dolayısıyla iktidar seçilmiş yetkililerde yoğunlaşmıştır: parlamentoda ve fiilen hükümette.
Doğrudan demokrasi rejiminde, İsviçre ve Neuchâtel'de olduğu gibi halk ayrıca doğrudan bazı kararları alma yetkisine sahiptir. Bu da, vatandaşların seçimlerin dışında inisiyatif ve referandumlar aracılığı ile belirli sorunlarla ilgili olarak fiilen müdahil olabilmesi anlamına gelmektedir.
- Vatandaşların katılımı, hem temel haklardan biri olan (vatandaşların, ait olduğu topluma ilişkin politik kararlara katılma hakkı) hem de bir işlev ve görev olan (bir devlet organı olarak seçimlere katılma) **politik haklar** çerçevesinde gerçekleşir.
- Demokrasinin baş aktörü **halktır**. Politik ve hukuki olarak bu kavram ülkenin bütün sakinlerini kapsamaz, sadece **vatandaşları** kapsar. Birçok ülkede vatandaşlık sadece milli temele dayanır, yabancılar bunun dışında kalır.
 - İsviçre'de de **federal düzeyde**, sadece 18 yaşını doldurmuş isviçreliler politik haklara sahiptirler. Federal düzeyde yabancıların oy hakkı yoktur.
 - Buna karşılık **Neuchâtel** kantonu geleneklerine bağlı kalarak özellikle 2000 yılı yeni Anayasasında seçim ve seçmenlik tanımını genişletmiş ve belirli kategorilerdeki yabancılara seçme ve seçilme hakkını tanımıştır.

NEUCHATEL'DE SEÇME VE SEÇİLME HAKKININ TARİHİ

- **Komünal** düzeyde çok uzun bir zamandan beri yabancıların **oy kullanma hakkı** vardır. İlk kez 1849da, cumhuriyetin ortaya çıkışı ile kabul edilmiş ve daha sonra 1861de ortadan kaldırılmış, 1875de yeniden kabul edilmiştir.
- 1970 yılında oy kullanma hakkının **kantonal** düzeyde ilk kez genişletilmesi girişimi başarısızlıkla sonuçlanmış ama 2000 eylülündeki bütünsel anayasa değişikliği ile tanınması sağlanmıştır. Yani, 1 ocak 2002de anayasanın yürürlüğe girmesiyle, yabancılar **kantonal** düzeyde oy kullanma hakkını elde etmişlerdir.
- Neuchâtel'de yabancıların **seçilme hakkı** 1875de seçme hakkının yeniden tanınmasıyla aynı zamanda kabul edilmişti ama bu tarihten onüç yıl sonra, 2007 yılına kadar yeniden ortadan kalkmıştı. Bu arada (1980 ve 1988de) bir insiyatif ve bir yasa tasarısıyla sorunu yeniden gündeme alma girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştı. 2003 yılında yeni bir insiyatif yabancıların komünal ve kantonal düzeyde seçilebilmelerini teklif ederken, yetkililerin gündeme getirdiği bir karşı-proje sadece komünal düzeyde seçilebilirliği teklif ediyordu. 2007 haziranında insiyatif reddedildi ama karşı-proje kabul edildi ve böylece 2007den beri kantonda oturumu olan yabancılar, **komünal** düzeyde seçilme hakkına sahip oldular.

GÜNÜMÜZDE NEUCHÂTEL'DE SEÇME VE SEÇİLME HAKKI

Neuchâtel kanton seçimlerine katılabilmek (kantonal düzeyde politik haklara sahip olabilmek) için üç koşul gereklidir :

- **18 yaşını doldurmuş olmak,**
- **akıl hastalığı ya da muhakeme yetersizliği nedeniyle yasaklı olmamak,**
- **İsvicreli ve kantonda yerleşik olmak, yabancılar için ise federal yasayla edinilmiş yerleşim iznine sahip ve kantonda en az 5 yıldan beri oturuyor olmak.**

Başka bir deyişle, bugün 18 yaşını doldurmuş ve yerleşim iznine (C permisi) sahip yabancılar :

- **en az 5 yıldır kantonda oturuyorlarsa *kantonal* düzeyde oy kullanabilirler ;**
- **en az 1 yıldır kantonda oturuyorlarsa *komünal* düzeyde oy kullanabilir ve seçilebilirler.**

HANGİ YABANCILAR OY KUILLANABİLİR?

Neuchâtel kantonunda, 18 yaşını doldurmuş ve yerleşim izni (C permisi) olan yabancılar:

En az 5 yıldır kantonda oturuyorlarsa kantonal düzeyde oy kullanabilirler.

En az 1 yıldır kantonda oturuyorlarsa komünal düzeyde oy kullanabilir ve seçilebilirler.

"Sosyal devlet sosyal adaleti ve adil bölüşümü güvence altına alır"

SOSYAL DEVLET NEDİR?

Sosyal devlet, sosyal adaleti ve adil bölüşümü güvence altına alır. Herkesin bir meslek, bir iş, uygun bir mesken ve sosyal güvence (işsizlik, yaşlılık, hastalık, kaza) sahibi olabilmesi için sosyal tedbirler uygulamaya sokar. İnsanlık onuru açısından kaçınılmaz olan, yaşamak için gerekli asgari koşullara sahip olma ve ücretsiz olarak yeterli temel eğitim alma hakkı gibi sosyal hakları güvence altına alır.

SOSYAL DEVLET TANIMI

Sosyal devlet, kamusal erklerin bir dizi sosyal tedbiri yürürlüğe soktuğu bir devlettir.

- Başka tedbirlerin yanısıra, herkesin bir meslek eğitiminden yararlanmasını, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bir iş sahibi olmasını, işsizlik sonuçlarına karşı korunmayı, uygun bir mesken bulmayı, özellikle yaşlılık, hastalık ve kaza durumlarında bir sosyal güvenceden yararlanmayı da bu sosyal tedbirler arasında sayabiliriz.
- Bununla birlikte, bu tedbirler arasında gerçekten **sosyal haklara** denk düşen tedbirlerle, sadece **sosyal hedefleri** temsil eden tedbirleri ayırt etmek gerekir.

Sosyal haklar da, diğer bütün temel haklar gibi yargılama konusu olabilirler, yani doğrudan doğruya mahkemeler nezdinde şikayet konusu edilebilirler ve bir yargıç, yasa koyucunun herhangi bir açıklamasına ihtiyaç duymaksızın bu şikayetleri değerlendirebilir. -« Klasik » temel hakların tersine- devletin müdahale etmemesini (yurttaşların özel alanlarına saygı gerekçesiyle) değil, devletin olumlu katkılarını amaçlarlar. Devletin sınırlı imkanları dikkate alındığında federal ve kantonal anayasanın kapsamındaki sosyal haklar oldukça kısıtlıdır ; bu nedenle kişilerin refahını, ve (diğer) temel hakların kullanımını sağlamak için hayati önem taşıyan haklarla sınırlandırılırlar. Bu haklarla garanti edilen yardımlar bir bakıma, insanlık onurunun korunması için kaçınılmaz olan yardımlardır.

Örneğin **asgari yaşam koşulları hakkı**, doğrudan yargıya götürülebilen bir haktır. Muhtaç durumda bulunan bireylere asgari bir güvence sunar. Bu durumda bulunan herhangi bir kişi barınma, sağlığı için gerekli bakımı görme ve onurlu bir yaşam için kaçınılmaz olan imkanları edinme hakkına sahiptir.

Bununla birlikte bu hak, hakkın istismar edilmesi ve kişinin uygun bir işi reddetmesi durumunda sınırlandırılabilir. Böyle bir durumda, geçim yardımı prensibi gereğince federal mahkeme sözkonusu bir kişi hakkında, bu kişinin uygun bir işi kabul etmesi ya da entegrasyon ve çalışma programlarına katılması halinde açıkça kendisi için yeterli kaynakları edinebileceği, ama bunu kabul etmediği için, devletin bu kişiye geçim yardımı yapmak zorunda olmadığı kararına varmıştır.

Temel haklar arasında yer alan ve doğrudan yargılama konusu edilebilecek başka haklar da vardır. Bunlar, örneğin çocukların parasız eğitim, korunma ve yardım alma haklarıdır.

Yeterli temel eğitim, bireyler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması için vazgeçilmez bir koşuldur. O halde, yeterli ve parasız temel eğitim hakkı demokratik bir toplumda temel öneme sahiptir. İsviçre’de yaşamakta olan bütün çocuklar, uyruklarına ve ebeveynlerinin yerleşim statülerine bakılmaksızın bu haktan yararlanırlar.

Bu sosyal hakların dışında, devlet tarafından yürürlüğe sokulan ve doğrudan yargılama konusu edilemeyecek ve yasa koyucunun açıklık getirmesine ihtiyaç duyulan diğer sosyal politik tedbirler de vardır. Bu sosyal tedbirler ayrıca, genellikle yardım nitelikli ve sınırlıdır. Kamu erklerinin bu konudaki katkıları, sahip oldukları imkanlar (özellikle mali) çerçevesindedir ve çoğu zaman anayasanın öngördüğü gibi « farklı kurum, topluluk ve bireylerin sorumluluk ve inisiyatiflerinin tamamlayıcısı olarak » müdahale ederler.

"Laik bir devlet, devlet dini tanımaz
ama dini özgürlüğü garanti altına alır"

LAİK DEVLET NASIL TANIMLANIR?

Kamusal kurumların kiliseden ayrıldığı bir devlettir. Devletin bir dini yoktur fakat dini özgürlüğü tanıyan bir rejim vardır. Bu özgürlük vicdan ve inanç özgürlüğüyle birlikte ibadet özgürlüğünü de kapsar. Bu özgürlük gereğince bir Neuchâtel komünü müslüman bir öğrenciye sınıfta başörtüsü takmayı yasaklayamaz. Fakat bir öğretmen için aynı şey söz konusu değildir, çünkü bu durum kamu okullarının dinsel tarafsızlık prensibine aykırıdır. Devlet bütün dini inanç ve felsefelere açık olmak zorundadır. Ama bu durum üç hıristiyan kiliseye kamu menfaati için çalışan kurum statüsü vermeyi engellemez.

LAİK DEVLET TANIMI

Bir devlet, eğer kamusal kurumlar kiliselerden ve dini topluluklardan bağımsızsa *laiktir*. Dolayısıyla devletin dini yoktur fakat din özgürlüğünü tanıyan bir rejim vardır.

DİN ÖZGÜRLÜĞÜ

Din özgürlüğü – vicdan, inanç ve ibadet özgürlüğünü kapsar – herkesin, Devletin müdahalesi olmaksızın belli bir inanç, veya dünya görüşüne, ve kutsal saydıkları ile ilişki kurma biçimine sahip olma ve hayata geçirme hakkıdır. Bu inanma veya inanmama, birden çok tanrıya inanma veya seçtiği tek bir tanrıya inanma, inancını veya inançsızlığını iddia etme, ve aynı zamanda dinini ve inancını kendi başına ya da toplum içinde dini dernek ve kurumlar oluşturarak ve bunlara uygun ibadetlere katılarak ve aynı zamanda söz, yazı, görüntü, müzik, veya dini kıyafet ve aksesuarlar taşıyarak ifade etmeyi kapsar.

Bütün temel haklar gibi din özgürlüğü de belli koşullarda ; yasal bir dayanağı varsa, daha baskın bir kamu menfaati sözkonusu ise, ve orantılılık prensibine uygunsu sınırlanabilir. Fakat sadece başkalarına ifade edilmesi sınırlanabilir. İçsel olan –bir inanca sahip olma – doğası gereği temel hakların özünü oluşturduğu için buna hiçbir koşulda dokunulamaz.

Örneğin ; Neuchâtel kantonunda yetkili makamlar müslüman bir kız öğrencinin sınıfta başörtüsü takmasının yasaklanamayacağına karar vermişlerdir.

Bununla birlikte Federal Mahkeme bir öğretmenin bir kamu ilkokulunda islami biçimde başörtüsü takması karşısında aynı tavrı almamıştır : bu durumda başörtüsünün yasaklanması kamu okullarının ve devletin dinler karşısında tarafsızlığının kişisel inanç özgürlüğüne baskın olması nedeni ile din özgürlüğü prensibine aykırı değildir- öğretmenin oradaki rolüyle temsil ettiği şey, kendi inanç özgürlüğünden daha önemlidir.

LAİKLİK

Din özgürlüğü prensibi devlete dinler karşısında tarafsızlığı yani kamu gücünün bütün dini inançlara ve felsefelere açık olması zorunluluğunu ödev olarak yükler.

Bu durumda devlet bütün dini yaklaşımlardan arınmış bir tavır benimsemek zorunda değildir ; dolayısıyla din özgürlüğünü zedelemeksizin, bazı dini topluluklara ayrıcalık tanıyarak onların özellikle kabul edilmelerini sağlayabilir. Üç ayrı hıristiyan kilisesine kamu yararını gözeterek kuruluş statüsü tanıyarak Neuchâtel kantonunun yaptığı şey budur. Devlet burada tamamen laik görünmüyorsa da, bütün dini topluluklardan ayrılmıştır ve dolayısıyla bu topluluklar bağımsızdırlar. Ayrıcalık tanınan bütün durumlara özgü olan bu farklı ele alış tarzının nedenleri, bir yandan nüfusun karakteri öte yandan da tarihtir (kanton nüfusunun büyük bir çoğunluğu ve geleneksel kültürü hıristiyandır). Ama kanton anayasası bu kamuya yararlılığın, talep eden diğer dini topluluklara da tanınabilecek bir biçimde genişletilebilmesini de öngörür.

SONUÇ

VE HOŞGÖRÜ?

Liberal, sosyal, demokratik ve laik bir devlet kendisini oluşturan bireylerin değişik düşünceleri kabul edeceğini ve hoşgörü ile karşılayacağını varsayar. Karma bir topluluğun dengesinin sağlanması sadece hoşgörü ve açık görüşlülükle mümkündür.

Liberal, sosyal, demokratik ve laik bir devlet olarak İsviçre ve özellikle Neuchâtel kantonu kendi yurttaşlarına belli sayıda haklar ; temel haklar ve bireysel özgürlükler, iktidarın kullanılmasına katılım ve sosyal haklar sunmayı hedefler.

Bu değer ve prensipleri kabul etmek için yasal bir zorunluluk olmasa da, liberal, sosyal, demokratik ve laik bir devlet, halkın çoğunluğunun bu değer ve prensipleri benimseyip saygı göstermediği takdirde işleyemez. Her birey bu değerlerin savunulmasına katılım sorumluluğunu almada özgürdür. Her durumda böyle bir devlet, toplumu oluşturan bireylerin farklılıkları ve değişik düşünce ve görüşleri kabul edip hoşgördüğünü kabul eder. Böylece eğer herhangi bir kişi dini özgürlüğe sahipse, diğer kişilerin de dini özgürlüğünü kabul etmek ve hoşgörmek zorundadır.

Hoşgörü ve açık görüşlülük : hoşgörü bir kişinin onaylamadığı ya da kendi değer yargılarına uymayan birşeyi kabul etme yetisi olarak tanımlanır. Eğer halklar doğal olarak farklılıkları ile tanımlanıyorsa, farklı etnik ve kültürel gruplardan oluşan bir toplum içerisinde denge hoşgörü, açık görüşlülük, uyum ve kültürel farklılıkların ortaya çıkardığı zenginliğin benimsenmesi ile sağlanabilir.

Yazarlar

Pascal Mahon, anayasa hukuku profesoru
Fanny Matthey, anayasa hukuku asistani

Anayasa hukuku kursusu – Hukuk fakültesi / Neuchâtel Üniversitesi

Birlikte çalışanlar

Service de la cohésion multiculturelle (COSM)
Communauté pour l'intégration et la cohésion multiculturelle (CICM)

Katkıda bulunanlar

Etienne Piguet, professeur – Institut de géographie
Gianni d'Amato, professeur – Institut SFM

Faculté des lettres et sciences humaines / Université de Neuchâtel

Mémento

Stéphane Devaux, journaliste

Photos

Guillaume Perret / Stefano Iori, Ville de Neuchâtel / Bernard Vaucher, Ville du Locle

Édition 2015

EKONOMİ VE SOSYAL EYLEM
DEPARTMANI
ÇOK KÜLTÜRLÜ BİRLİKTELİK VE UYUM SERVİSİ
(SERVICE DE LA COHESION
MULTICULTURELLE)
Avenue Léopold-Robert 90
2300 La Chaux-de-Fonds
t +41 (0)32 889 74 42
f +41 (0)32 889 62 49

Neuchâtel Anayasası metnine aşağıdaki internet adresinden
Ulaşabilirsiniz www.ne.ch ou www.ne.ch/constitutionNE